

Тетяна Анатоліївна БІНЧАРОВСЬКА

аспірантка,
кафедра обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет
E-mail: tetianka11@ukr.net

НАПРЯМИ АДАПТАЦІЇ АНАЛІТИЧНОГО АПАРАТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ВИМОГ ЗЕМЕЛЬНОГО РИНКУ

Бінчаровська, Т. А. Напрями адаптації аналітичного апарату сільськогосподарських підприємств до вимог земельного ринку [Текст] / Тетяна Анатоліївна Бінчаровська // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. – Том 28. – № 1. – С. 294-302. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. У статті розроблено моделі поведінки сільськогосподарських підприємств у контексті потреби нарощення земельного банку та обґрунтовано принципи організації обліково-аналітичної діяльності на засадах організації комплексного аналітичного апарату управління земельними ресурсами. У контексті вирішення основних проблем, виявлених у процесі дослідження, запропоновано блок-схему обліково-аналітичного забезпечення управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств на земельному ринку, яка інтегрує внутрішні та зовнішні процеси землекористування, передбачає формування чітких акумуляційних аналітичних форм, призначених для підвищення якості прийняття управлінських рішень, зменшення невизначеності та ризиків щодо операцій із земельними ділянками та їх використанням.

Мета. Метою дослідження є визначення напрямів адаптації аналітичного апарату сільськогосподарських підприємств до вимог земельного ринку.

Результати. Запропонована блок-схема, яка забезпечить створення єдиної інформаційної бази щодо землекористування із великими аналітичними можливостями – здатністю здійснювати аналітичні вибірки за будь-якими параметрами (термін оренди, розмір орендної плати, обсяг витрат на агротехнологічні операції, обсяг матеріальних витрат на конкретну ділянку тощо). Наявність такої інформації дозволяє відстежувати ефективність використання не тільки сільськогосподарських угідь у сукупності, чи, максимум, за посівними площами, а й окремо – за виділеним полем чи окремою земельною ділянкою.

Ключові слова: земельні ресурси; ринок землі; землі сільськогосподарського призначення; аналітичний апарат; землекористування; аналіз земельних ресурсів.

Tetiana Anatoliivna BINCHAROVSKA

PhD Student,
Department of Accounting and Economical and Legal Support of Agroindustrial Business,
Ternopil National Economic University
E-mail: tetianka11@ukr.net

DIRECTIONS OF ADAPTATION OF ANALYTICAL APPARATUS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES TO THE LAND MARKET REQUIREMENT

Abstract

Introduction. The article describes the models of behaviour of agricultural enterprises in the context of the need of land resources increasing. The principles of organization of accounting and analytical activity on the basis of organization of a comprehensive analytical apparatus for land resources management are substantiated. In the context of solving the main problems, which have been identified during the study, a block diagram of accounting and analytical support for managing the land resources of agricultural enterprises in the land market is worked out. This diagram integrates the internal and external processes of land use, provides for the formation of clear accumulative analytical forms, which are designed to improve the quality of management decisions and to reduce the uncertainty and risks associated with operations with land plots and their use.

© Тетяна Анатоліївна Бінчаровська, 2018

Purpose. *The article aims to determine the directions of adaptation of the analytical apparatus of agricultural enterprises to the requirements of the land market.*

Results. *A block diagram has been proposed. This diagram will ensure the creation of a unified information base on land use with great analytical capabilities. Among them, we can distinguish the ability to carry out analytical sampling on any parameters (lease term, rent, the amount of rent, the cost of agro-chemical operations, the amount of material costs for a particular site, etc.). The availability of such information allows us to monitor the efficiency of the use of not only agricultural lands in aggregate, or, at the maximum, according to the sown areas, but also separately, which is according to the allocated field or a separate plot of land.*

Keywords: *land resources; land market; agricultural land; analytical apparatus; land use; analysis of land resources.*

JEL classification: M4

Вступ

Розвиток земельних відносин та інституціоналізація земельного ринку є об'єктивними факторами, які прямо впливають на діяльність сільськогосподарських підприємств. При цьому більшість аспектів зазначених питань вимагають від менеджменту підприємств швидкої та зваженої реакції, оскільки сучасний етап розвитку земельного ринку значна кількість вчених [1; 2; 3; 4] характеризують як прихований або тінювий ринок. У таких умовах одночасно зростають очікування впровадження ринку сільськогосподарських земель та побоювання щодо його впровадження. Головними суб'єктами, що пропагують і аргументують вигоди від упровадження вільного ринку, є міжнародні організації, український уряд та великі землевласники, однак середні та малі землевласники, а також більшість населення мають значні застереження щодо його впровадження.

У цьому контексті зауважимо, що ринок земель сільськогосподарського призначення вже тривалий час має глобальний характер, і відповідно до звичайного економічного розрахунку попит на родючі українські чорноземи є природною реакцією економічних суб'єктів. У такому аспекті В. Є. Данкевич акцентує увагу на тому, що «серед інвесторів аграрного сектору економіки за останні 10 років домінують великі транснаціональні компанії (ТНК) з розвинених країн світу. Великомасштабні інвестиції у придбання землі здійснюють арабські країни (Саудівська Аравія, Бахрейн, Об'єднані Арабські Емірати тощо), Китай, Республіка Корея. Водночас домінування ТНК в інвестиціях в аграрний сектор економіки в умовах глобалізації несе певні загрози для країни-реципієнта. Йдеться про високу вірогідність виникнення цілої низки проблем щодо продовольчої безпеки країни, зростання внутрішніх цін на продовольчі товари, а отже, й загострення соціальних суперечностей, нерівності конкуренції між національними та іноземними інвесторами, екологічних наслідків тощо. Зазначені тенденції мають суттєвий вплив на світове продовольче забезпечення населення та потребують всебічного дослідження [5, с. 117].

На підтвердження застережень зазначимо, що згідно з даними інфографіки Land Matrix [6], на початок 2017 року, іноземні компанії контролювали близько 2,6 млн га землі в Україні (6,3 % від загальної площі сільськогосподарських угідь країни). Серед них – компанії із такими країнами реєстрації: Данія, Естонія, Швеція, Австрія, Франція, Німеччина Люксембург, Нідерланди, Швейцарія, США, Китай, Сінгапур, Кіпр, Саудівська Аравія. Загалом це 14 країн, якими укладено 104 угоди щодо оренди сільськогосподарських угідь, при чому 77 угод укладено компаніями з країн Західної Європи. Відповідно до цього, середній розмір угоди складає 25,5 тис. га, з них середня площа угод країн західної Європи – 18,2 тис. га. Таким чином, за аналізованим показником у рейтингу країн світу Україна займає шосту позицію після Конго, Папуа Нової Гвінеї, Індонезії, Бразилії та Південного Судану.

Поряд із тим зауважимо, що українські економічні суб'єкти також мають доступ до глобального ринку землі, про що, зокрема, свідчить повідомлення інформаційного агентства УНІАН [7]. Воно, посилаючись на Міністерство внутрішніх справ Польщі, зазначає, що у 2017 році українці придбали близько 23 га землі в цій країні. Окрім цього, в базі Глобальної незалежної моніторингової ініціативи Land Matrix [6] зафіксована як мінімум одна угода, згідно з якою один із найбільших агрохолдингів України Група компаній Ukrlandfarming PLC отримала право на оренду понад 360 тис. га землі в Ростовській області Російської Федерації.

Одержані результати дозволяють зробити припущення щодо вагомого впливу глобалізаційних процесів на землекористування в Україні, який спостерігається попри дію мораторію на продаж сільськогосподарських угідь. Зважаючи на це, актуалізується проблема обліково-аналітичного відображення земельних трансакцій з іноземними компаніями, а особливо, із їх українськими представництвами. Наявність достовірної інформації такого плану формує, з одного боку, сприятливі умови для посилення ділових відносин між країнами, а з іншого – дозволяє ідентифікувати найбільш ризиковані, в плані купівлі іноземними компаніями, земельні наділи.

Мета та завдання статті

Метою нашого дослідження є визначення напрямів адаптації аналітичного апарату сільськогосподарських підприємств до вимог земельного ринку.

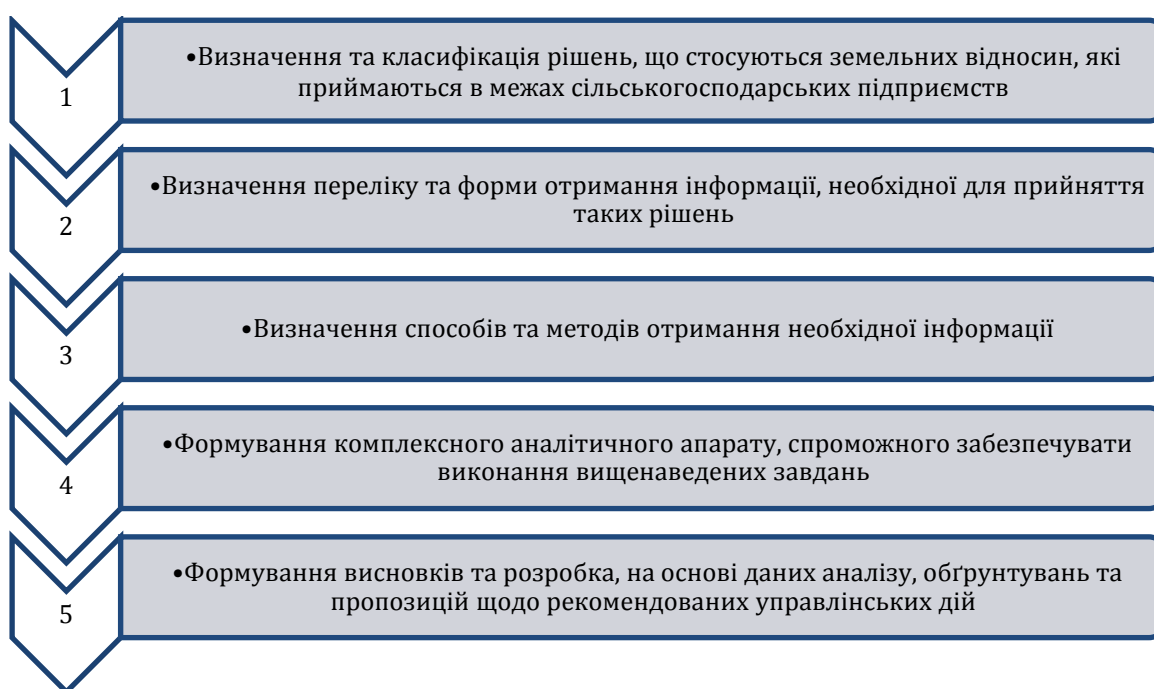
Мета передбачає такі завдання:

- сформулювати загальний алгоритм застосування аналізу в межах порушеної проблеми;
- структурувати ринок оренди землі;
- розробити класифікацію моделей поведінки сільськогосподарських підприємств на ринку оренди землі;
- розробити блок-схему обліково-аналітичного забезпечення управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств

Виклад основного матеріалу дослідження

У будь-якому випадку, в процесі аналізу землекористування сільськогосподарських підприємств України в сучасних умовах важливо володіти комплексною інформацією щодо стану земельного ринку, його суб'єктів, сил та процесів.

Трактуючи аналіз як один із інструментів управління, який володіє значним потенціалом для підвищення рівня результативності й ефективності господарювання, сформуємо загальний алгоритм застосування аналізу в межах порушеної проблеми (рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм застосування аналізу земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств

*Вдосконалено автором на основі [8].

Завдання, які стоять перед нами в процесі реалізації наведеної в алгоритмі послідовності, передбачають, серед іншого, розробку пропозицій щодо: збору інформації (форми документів, джерела та процедури отримання інформації); обробки інформації з метою надання їй форми, зручної для використання відповідно до управлінських запитів (визначення методики та засобів забезпечення обробки такої інформації); використання інформації при прийнятті управлінських рішень (обґрунтування переваг, які отримує керівник, ухвалюючи рішення на основі наявної аналітичної інформації, перед керівником, який робить це без наявності необхідних даних та рекомендацій).

Таким чином, інтерпретуючи вищенаведене, зазначимо, що дві основні групи рішень, які прямо пов'язані із досягненням сільськогосподарським підприємством максимального економічного ефекту, потребують формування цілісної системи аналізу, яка дозволяє їм отримувати і опрацьовувати інформацію внутрішнього характеру (з метою оптимізації внутрішньофірмового землекористування) та зовнішнього характеру (з метою підвищення імовірності збільшення площі землекористування підприємства на вигідних з економічної та господарської точки зору умовах). Відповідно до цього пропонуємо здійснити умовний поділ аналітичного забезпечення процесів землекористування підприємств агросектора на внутрішній та зовнішній аналіз.

Функціонування аграрних підприємств у ринкових умовах характеризується низкою аспектів, які визначають характер їхніх дій та відносин, у тому числі й з іншими учасниками ринку. Так відповідно до превалювання принципу свободи підприємницької діяльності аграрні підприємства володіють повною самостійністю у прийнятті будь-яких рішень, що стосуються виробничо-фінансових процесів діяльності. При цьому виділимо свободу у виборі напрямів діяльності, ресурсів та партнерів. Відповідно до цього керівництво підприємства самостійно приймає рішення щодо спеціалізації підприємства, виробничої структури, виробничо-технічного, технологічного та ресурсного забезпечення тощо. У такому аспекті забезпечення сільськогосподарського підприємства земельними ресурсами є одним із головних завдань.

Окрім дотримання принципу свободи підприємницької діяльності, важливим аспектом, який характеризує ринкову економіку, є конкуренція. В економічній літературі конкуренція трактується як «змагання між двома та більшою кількістю суб'єктів господарювання за кращі умови функціонування – більша частка на ринку, кращий фінансовий результат діяльності, кращий доступ до ресурсів тощо» [9]. У зазначеному контексті забезпечення аграрних підприємств земельними ресурсами виступає по суті одним із виявів такої конкуренції, яка в умовах дії мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення обмежується ринком оренди землі.

Таким чином, діяльність сільськогосподарських підприємств в Україні сьогодні тісно пов'язана із дією ринкових законів, які проявляються на усіх рівнях. Відповідно до цього, важливим завданням аналізу земельних ресурсів є формування комплексної системи інформаційного забезпечення та супроводу процесів прийняття управлінських рішень, спрямованих на отримання конкурентних переваг на продовольчих ринках країни і світу.

Основним об'єктом ринку землі сільськогосподарського призначення є земельні ділянки із відповідною цільовою спеціалізацією. Ці ділянки характеризуються визначеними параметрами, більшість із яких є умовно сталими, зокрема: площа та геометрія ділянки, її нахил та перепади висот, місце розташування та координати місця розташування ділянки, межі ділянки та координати меж, цільове призначення, нормативна та експертна вартість, тип ґрунту та бал бонітету як узагальнений параметр якості землі. Більш детальні параметри якості ми розглядаємо як умовно змінні, зокрема: вміст гумусу та інших органічних і мінеральних речовин, структура ґрунту, рівень забрудненості землі. Окремі дані стосовно ділянки використовуються винятково для її ідентифікації, це – прізвище власника та кадастровий номер. У процесі використання ділянка може набувати інших параметрів, які складають інтерес як для її власника, так і для чинних чи потенційних користувачів, зокрема: доступ до ділянки, наявність та характер під'їзних шляхів, ізолюваність ділянки, історія господарського використання (перелік сільськогосподарських культур, які вирощувалися на ділянці, внесення добрив та засобів захисту рослин, використані агротехнології, зміна якісних параметрів землі). Із перелічених лише окремі параметри відображені в офіційних документах: акти на право власності, витягу з держкадастру та свідоцтві на право власності, в договорі оренди землі, а також у декларації про сплату земельного податку. Інформація про решту параметрів потребує цілеспрямованих дій щодо розробки інструментів та методів її отримання.

Діяльність сільськогосподарських підприємств у сегменті землекористування виражається у декількох формах:

- виробнича діяльність (основна форма) – ведення сільськогосподарської діяльності у галузях рослинництва чи тваринництва, яка передбачає виконання агротехнологічних операцій з вирощування сільськогосподарських культур, у тому числі – кормових, а також утримання та відгодівлю сільськогосподарських тварин із метою реалізації рослинницької і тваринницької продукції на внутрішніх чи зовнішніх агропродовольчих ринках;
- інвестиційна діяльність – діяльність, пов'язана із капітальними вкладеннями фінансових та інших видів ресурсів у придбання земельних ділянок чи права користування ними з метою отримання вигоди в процесі їх подальшого використання чи продажу.

Окрім названих, вважаємо, що додатковими мотивами для прийняття рішення щодо збільшення площ землекористування для сільськогосподарських підприємств є також наявність відповідного пункту в стратегічному плані розвитку або наявність вільних ресурсів чи можливість їх акумуляції. Відомі також випадки, коли прийняття рішення щодо збільшення земельної площі підприємства приймалися на основі пропозиції землевласників. Таким чином, узагальнений перелік мотивів прийняття рішення щодо залучення додаткових земельних ділянок у користування підприємства містить:

- потреби виробничої діяльності;
- інвестиційний інтерес;
- наявність пункту щодо нарощення площ землекористування в стратегічному плані підприємства;
- наявність вільних чи доступних фінансових та інших ресурсів;
- пропозиція інших землевласників чи землекористувачів.

Інтерпретуючи наведене вище з позиції ринкових відносин, зазначимо, що, окрім останнього пункту, всі інші характеризують попит на землю.

Формування пропозиції земельних ділянок сільськогосподарського призначення також є складним процесом. Умовою для її формування є наявність у суб'єкта власності чи користування права на розпорядження ділянкою. Нагадаємо, що в умовах дії мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення основною формою залучення землі у користування сільськогосподарського підприємства є оренда.

Класифікуючи суб'єктів, які володіють правом розпорядження земельними ділянками, окреслимо їх три основних категорії:

- власники сертифікатів на право власності на землі сільськогосподарського призначення (власники земельних паїв);
- користувачі земель сільськогосподарського призначення, які користуються ними за відповідну плату на основі укладеної угоди, за умови, що таке право прописане в угоді;
- користувачі земель сільськогосподарського призначення, які передали орендовані земельні ділянки в суборенду іншій фізичній чи юридичній особі.

З точки зору права, земельна ділянка сільськогосподарського призначення по суті може мати два статуси: ділянка в оренді, та ділянка не в оренді. У першому випадку укладення угоди про оренду фактично усуває пропозицію ділянки на ринку, якщо інше не прописане в умовах угоди, на термін її оренди. У другому випадку, навіть за відсутності прямої пропозиції щодо її оренди від власника, пропозиція земельної ділянки фіксується.

З аналітичної точки зору, підприємству, яке розглядає можливість залучення додаткових земельних ресурсів, важливо володіти інформацією щодо статусу наявних на цільовому ринку земельних ділянок та його параметрів. Наявність такої інформації дозволяє структурувати ринок оренди землі на три основні сектори:

- первинний ринок – на якому пропозицію земельних ділянок формують власники земельних паїв, що не перебувають в оренді;
- вторинний ринок земельних ділянок, термін оренди яких спливає або виникають умови для розірвання угоди;
- вторинний ринок суборенди земельних ділянок, на якому пропозиція формується не власником, а користувачем ділянок, якщо умови договору не забороняють таких дій.

Таким чином, пропозиція земельних ділянок на ринку земель сільськогосподарського призначення формується землевласниками та землекористувачами, вона характеризується параметрами земельних ділянок та лімітується умовами договору. Відповідно до цього, важливим завданням аналізу земельних ресурсів є моніторинг, акумулювання, систематизація та опрацювання інформації про параметри землевласників, землекористувачів, земельних ділянок та умов договору.

Іншою стороною відносин у системі купівлі-продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення чи права їх оренди є сільськогосподарські підприємства – орендарі. Вони формують попит аналізованого сектору земельного ринку. У контексті взаємодії попиту і пропозиції основну роль відіграє об'єкт обміну – з одного боку – земельна ділянка із визначеними параметрами, а з іншого – комерційна пропозиція щодо купівлі права на користування нею. При цьому параметри попиту, окрім розміру орендної плати за землю, диференціюються наступними факторами:

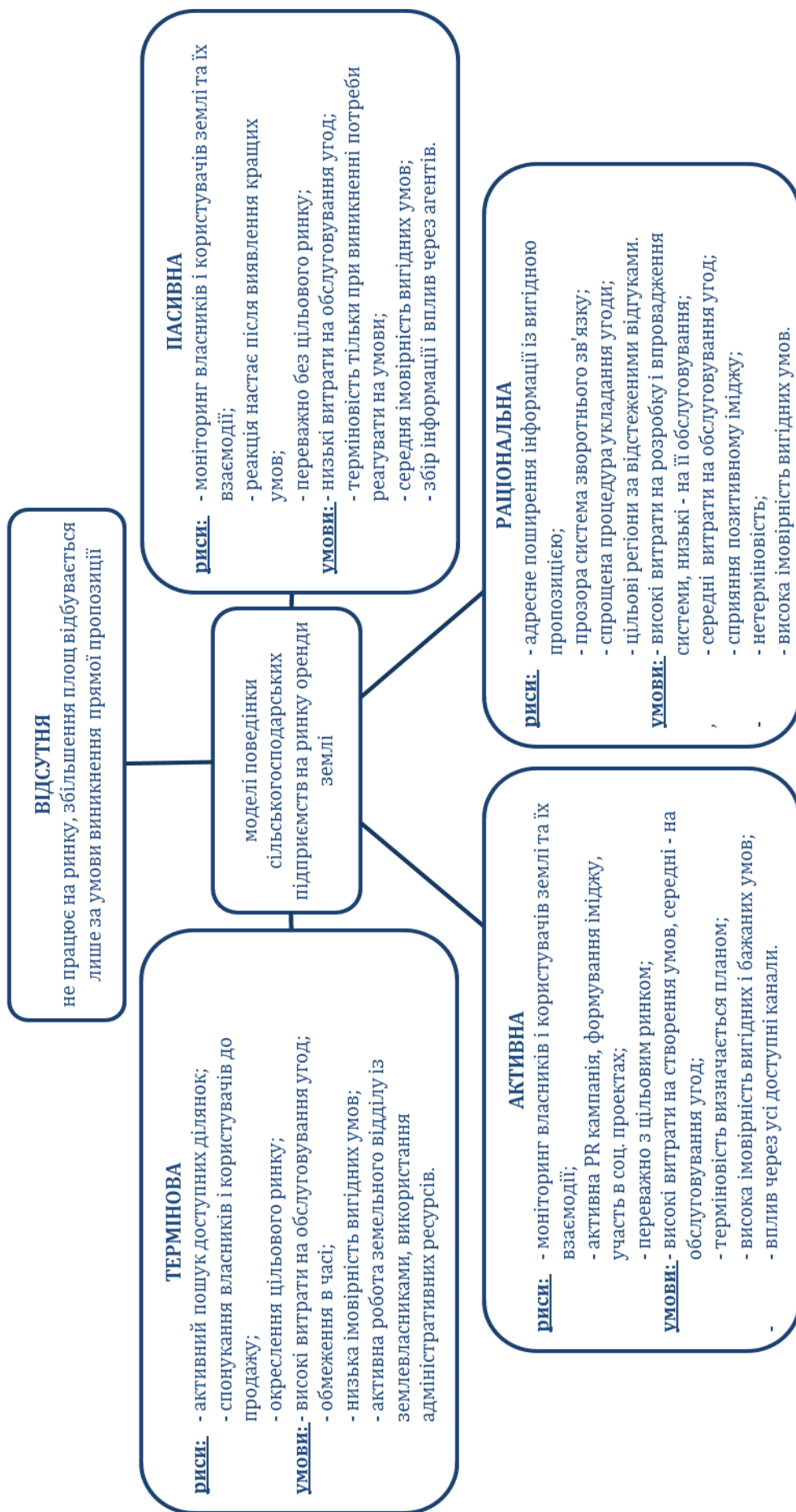
- умовами виплати орендної плати (форма і терміни виплати, можливість індексації виплат тощо);
- досвідом діяльності підприємства на цільовому ринку;
- залученням підприємства в соціальні проекти громади цільового ринку;
- особисті зв'язки (родинні, дружні, сусідські тощо);
- інший вплив – PR, фізичний тиск, використання адміністративного, політичного чи судового впливу.

Для підприємства, що здійснює аналіз земельних ресурсів у контексті пошуку можливості збільшення земельної площі, вищенаведений перелік становить важливу інформаційну складову щодо конкуренції за доступ до земельних ділянок.

Загалом, здійснивши аналіз поведінки сільськогосподарських підприємств, у процесі пошуку, моніторингу та залучення в оборот додаткових земельних ресурсів, ми здійснили класифікацію моделей такої поведінки (рис. 2). Така класифікація заснована на оцінках послідовності дій агропідприємств, отриманих з відкритих та експертних джерел, а також емпіричним шляхом.

Реалізація будь-якої із наведених моделей поведінки передбачає організацію відповідних процесів із належним відображенням в управлінському, бухгалтерському та фінансовому обліку. При цьому важливо, щоб інформаційно-аналітична діяльність у вказаному напрямку була інтегрована і структурована відповідно до процесів, форм документів та відповідальних посадових осіб.

Рис. 2. Класифікація моделей поведінки сільськогосподарських підприємств на ринку оренди землі
*Самостійна розробка автора.

Для забезпечення такого виду діяльності пропонуємо блок-схему обліково-аналітичного забезпечення управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств (рис. 3), яка охоплює операції сільськогосподарських підприємств, пов'язані із відносинами з пайовиками (оприбуткування земельних ділянок, відображення даних за умови зміни власника, моніторинг відносин із землевласниками та вибуття земельної ділянки), розрахунками по земельних ділянках, які містять розрахунки по оренді та сплаті земельного податку, а також технологічні операції (операції із меліорації земельних ділянок, проведення агрохімічних операцій із розкислення ґрунтів, з укріплення схилів, вжиття інших агрохімічних та антиерозійних заходів; а також виробничі операції). Важливою особливістю блок-схеми є її інтегрованість із процесами моніторингу земельних ресурсів. Вказаний блок є дуже важливим з огляду на невизначеність і мінливість земельних відносин та земельної політики в країні. Формування цілісної аналітичної бази щодо площі, структури, якості, користування та результатів використання угідь є важливою умовою для підвищення ймовірності залучення в обіг високопродуктивних земельних ділянок для забезпечення потреб виробництва чи реалізації інших мотивів поведінки сільськогосподарських підприємств на ринку землі.

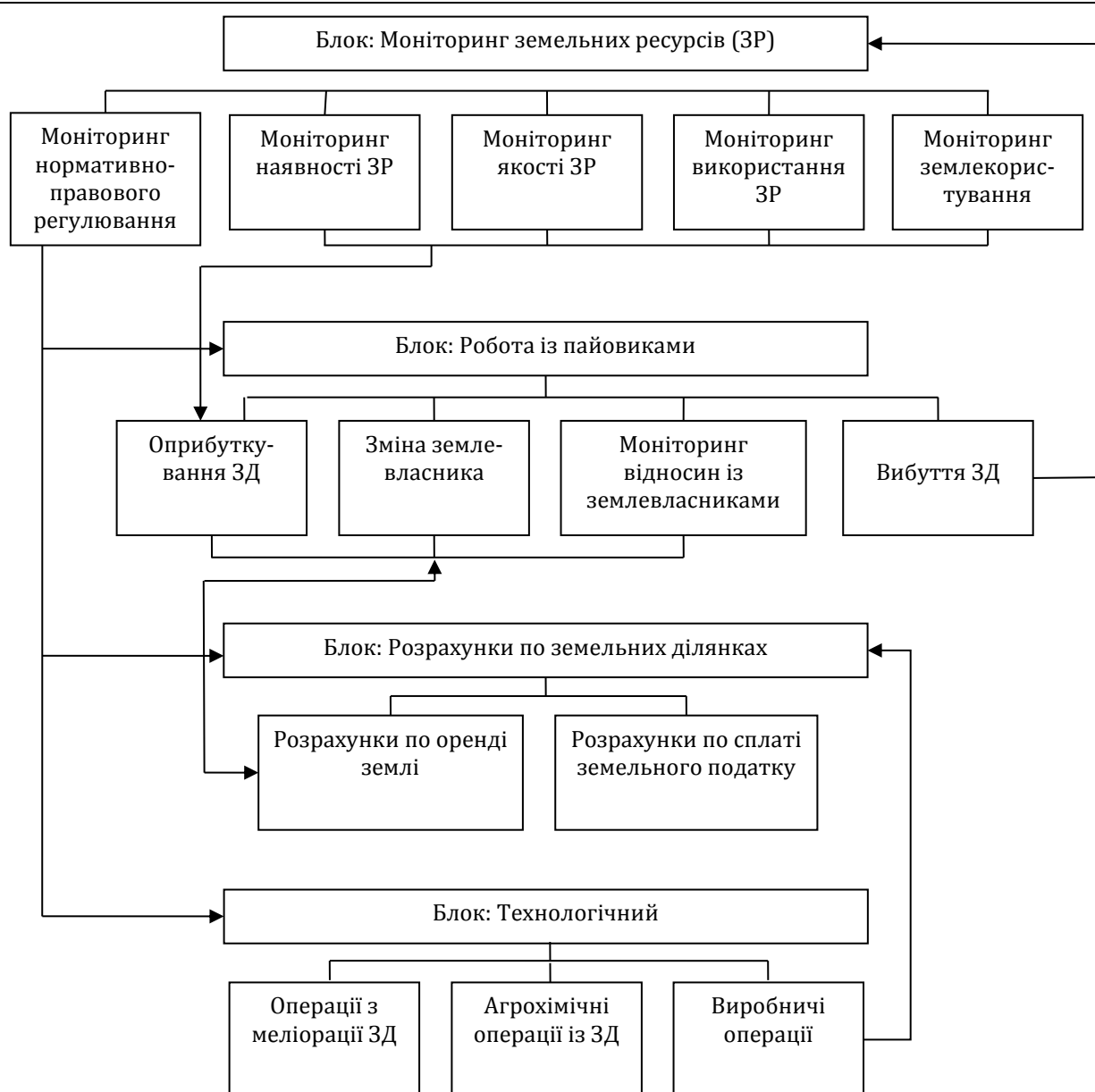
У межах наведеної блок-схеми зазначимо потребу у формуванні спеціальних аналітичних документів та форм, які б сприяли формуванню такої інформації, її систематизації, структуризації та якісному використанню. Відповідно до цього, ми пропонуємо створення цілого переліку документів, які повинні забезпечити внутрішні та зовнішні потреби сільськогосподарського підприємства, зокрема:

- реєстри земельних ресурсів, реєстри земельних ділянок, реєстри власників земельних ділянок та самих земельних ділянок – у них повинні узагальнюватися усі доступні облікові, фінансові, управлінські та аналітичні дані для забезпечення комплексності та підвищення аналітичності інформації;
- портрети землезабезпеченості та землекористування, портрети землевласників, земельні профілі та ін. Їх основне призначення – формування цілісного уявлення про об'єкти та суб'єкти земельного ринку щодо їх сильних і слабких сторін та історії відносин з метою формування відповідної тактики управлінських дій у процесі ведення переговорів, формування комерційної пропозиції тощо;
- різного роду резюме (щодо правових особливостей земельних ділянок, щодо поведінки землекористувачів, щодо якості і придатності земельних угідь і т.д.). Призначення таких документів – це узагальнена, лаконічна інформація, призначена для керівників, що повинні ухвалювати рішення щодо земельних ресурсів. Вона повинна мати аналітично-описовий характер і розкривати ті аспекти, які не відображаються за допомогою цифр та показників;
- картка земельної ділянки – документ, що акумулює усі процеси та операції, пов'язані із земельною ділянкою, за рахунок їх відповідної раціональної фіксації.

Основою для реалізації такої блок-схеми є чіткий розподіл обов'язків між службами та посадами, яких стосуються ті чи інші операції. Відповідно до цього, в пропонованому переліку відповідальних посадових осіб – спеціалісти земельних відділів, бухгалтери, юристи, агрономи, представники виробничих підрозділів.

Загалом переваги пропонованої блок-схеми полягають у створенні єдиної інформаційної бази щодо землекористування із великими аналітичними можливостями – здатністю здійснювати аналітичні вибірки за будь-якими параметрами (термін оренди, розмір орендної плати, обсяг витрат на агротехнологічні операції, обсяг матеріальних витрат на конкретну ділянку тощо). Наявність такої інформації дозволяє відстежувати ефективність використання не тільки сільськогосподарських угідь у сукупності, чи, максимум, за посівними площами, а й окремо – за виділеним полем чи окремою земельною ділянкою.

Можливість відстеження економічного ефекту від використання земельної ділянки формує додаткові інструменти щодо раннього виявлення відхилень від запланованих показників та їх швидкого усунення. Додатковим інструментом для реалізації вказаних дій є комплексна автоматизація сільськогосподарського виробництва у поєднанні із сучасними зчитувальними пристроями (датчиками, чіпами тощо) та використанням безпілотних літальних апаратів у якості сканерів. У цьому контексті поєднання здобутків науково-технічного прогресу та обліково-аналітичної діяльності є важливим фактором розвитку сільськогосподарських підприємств та однією із умов досягнення ними високого рівня конкурентоспроможності, у тому числі й на ринку земельних ресурсів.

Рис.3. Блок-схема обліково-аналітичного забезпечення управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств

*Самостійна розробка автора.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, діяльність сільськогосподарських підприємств тісно переплетена із ринковим середовищем, яке охоплює продуктові ринки, ринки фінансових і трудових ресурсів і, особливо в теперішніх умовах, ринок землі сільськогосподарського призначення. Відповідно до цього, перед керівниками підприємств стоять важливі завдання, які потребують комплексного обліково-аналітичного супроводу управлінських рішень у контексті оптимізації використання наявних сільськогосподарських угідь та залучення додаткових земельних ділянок. Сьогодні ринок земель сільськогосподарського призначення є висококонкурентним, що проявляється через значний інтерес до української землі з боку як транснаціональних корпорацій, так і українських великих агрокомпаній. У цьому контексті важливим інструментом керівника може бути комплексна аналітична система, зорієнтована на оперативну фіксацію операцій із земельними ділянками, та гнучка система управлінських звітів, які повною мірою відображають потребу керівника у необхідній інформації.

Список літератури

1. Белінська, С. М. Методичні аспекти оцінки земельних ресурсів для цілей бухгалтерського обліку / С. М. Белінська // Ефективна економіка. – 2015. – № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3915>. (Дата звернення : 2.10.2017).
2. Андрійчук, В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.
3. Волошин, Р. В. Розвиток аграрного підприємництва у контексті земельних трансформацій / Р. В. Волошин, Л. І. Заставнюк // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Тернопіль, ТНЕУ. – 2010. – Вип.7. – С. 39-42.
4. Гайдуцький, П. І. Аграрна реформа Л. Д. Кучми в Україні / П. І. Гайдуцький. – К. : Інформаційні системи, 2015. – 448 с.
5. Данкевич, В. Є. Вплив глобалізації на ринок земель сільськогосподарського призначення / В. Є. Данкевич // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. – 2014. – № 4. – С. 117-123.
6. Report on the observance of Standards and Codes (ROSC). Indonesia. Accounting and auditing. - March 8, 2010 (updated in April 2011). - P. 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.worldbank.org/ifa/rosc_aa_idn.pdf.
7. Турченко, Д. К. Формирование энергосырьевой безопасности Украины : [монографія] / Д. К. Турченко – НАН України. Ін-т економіки пром-сти. – Донецьк, 2007. – 348 с.
8. Топіха, І. Н. Джерела фінансування аграрного землекористування / І. Н. Топіха, О. А. Мамалюк // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2009. – Вип. 1. – С. 19-25.

References

1. Belins'ka, S. M. (2015). *Metodychni aspekty otsinky zemel'nykh resursiv dlya tsiley bukhgalters'koho obliku. Efektyvna ekonomika*, 3. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3915>. (Data zvernennya : 2.10.2017).
2. Andriychuk, V. H. (2013). *Ekonomika pidpryyemstv ahropromyslovoho kompleksu*. Kyiv: KNEU.
3. Voloshyn, R. V. Zastavnyuk, L. I. (2010). Rozvytok ahrarynoho pidpryyemnytstva u konteksti zemel'nykh transformatsiy. *Ekonomichnyy analiz*, 7, 39-42.
4. Hayduts'kyu, P. I. (2015). *Ahrarna reforma L. D. Kuchmy v Ukrayini*. Kyiv: Informatsiyni systemy.
5. Dankevych, V. Ye. (2014). Vplyv hlobalizatsiyi na rynek zemel' sil's'kohospodars'koho pryznachennya. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho ahrarynoho universytetu im. V. V. Dokuchayeva*, 4, 117-123.
6. Report on the observance of Standards and Codes (ROSC). (2011). *Accounting and auditing*. - March 8, 2010 (updated in April 2011). - P. 21 Retrieved from: http://www.worldbank.org/ifa/rosc_aa_idn.pdf.
7. Turchenko, D. K. (2007). *Formirovanie enerhosyr'evoy bezopasnosti Ukrainy*. Donetsk.
8. Topikha, I. N., Mamalyuk, O. A. (2009). Dzherela finansuvannya ahrarynoho zemlekorystuvannya. *Visnyk ahrarynoi nauky Prychornomor'ya*, 1, 19-25.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2018 р.